

CURSOS FUNDACIÓ FITA

EL FLÂNEUR A LA FINESTRA

Part primera

D'ON VENIM LLUNYÀ

Sessió nº 3 (30, XI, 2016)

El sistema “italià”

Pitàgores (s.VI a.e.a.) (569–495 a.e.a.)/ els pitagòrics/ pitagorisme

El Primer dels GRANS MENTIDERS¹

J. Jubert Gruart

Abandonant parcialment el camí iniciat pels “pre-socràtics”, el pensament pitagòric constitueix un ferm fonament de tots els sistemes filosòfics occidentals al llarg dels 2.500 anys següents: el platonisme és essencialment i manifestament pitagòric i la secta *crística* no serà quasi res més que una franquícia del pitagorisme italià.

Per bé que Pitàgores retingué i amplià, en els terrenys de les matemàtiques, la geometria i la cosmologia, algunes de les essencials conquestes inaugurades pels predecessors jònics (tòpicament anomenats pre-socràtics), la importància cabdal d'aquest enigmàtic personatge i del contingut de pensament que generà no és tributaria de Jònia. El seu pas per Orient i la seva radicació ulterior a la Magna Grècia (Itàlia) el deslliguen completament dels “pre-socràtics jònic” tòpics. El qualificatiu de “sistema italià”, per encasellar la seva doctrina, no pretén res més que emfatitzar aquesta distinció (de fet, més que Pitàgores de Samos, li escau ser anomenat Pitàgores de Crotona).

---

¹ El segon és Plató.

Pitàgores “el fosc”

El personatge Pitàgores és el més mistificat i pitjor conegut dels pensadors grecs arcaics, malgrat ser el fundador d'una escola de pensament que durà 12 segles (fins que fou usurpada i distorsionada pel *crístisme*, quan aquest, per mitjà d'un engany (la falsa donació de Constantí), es feu amo de l'Imperi romà (imperi romà que, pel seu torn, s'havia fet amo dels grecs).

Poc pot atribuir-se a Pitàgores que procedeixi directament d'ell mateix. Tampoc poc afirmar-se pràcticament res sobre la seva vida, envaïda totalment per la llegenda.²

Sabem que era nascut a Samos (i, per tant, jònic, com els milesis). Segons la llegenda, amb 22 anys d'edat inaugura la seva facècia de viatger consumat pel Proper Orient (i, potser, més enllà, fins l'Índia).

Retornat a Samos, emigrà o s'estranyà força ràpidament, probablement, es diu, per discrepàncies polítiques amb la dictadura de Polícrates.

La Magna Grècia, en concret Crotona, fou el destí escollit.

Aquí funda la seva secta i desenvolupà el seu pensament (o el que se li atribueix), o “sistema italià”.

Del que s'ha dit sobre la “doctrina” pitagòrica només en podem retenir en aquest Apunt una mostra limitada i suficient per copar la seva influència en la lenta progressió del pensar humà occidental que desemboca en el nostre marc epocal.

Només han arribat fins a nosaltres una mitja dotzena de fragments, molts dels quals procedeixen o són atribuïts a Aristòtil. En definitiva: tot el que fa referència a Pitàgores és, en el millor dels casos, “de tercera mà”.³ Per contra, les fonts referents a la deriva de la “doctrina” pitagòrica, tot i ser discontinues, al llarg dels 12 segles següents és abundant.

Fundador d'una secta i d'una comunitat de vida (precursora de les ordres conventuals o monacals cristianes i de les sectes o “Instituts seculars” moderns)⁴, és “molt més un

---

² Tot i així s'han escrit “serioses” biografies sobre Pitàgores, des de *De vita pythagorica* de Jamblic o la de Porfiri, fins les del ‘vegetarianista’ Eduard Baltzer (1868) i de Wilhelm Roether (1837) o la relativament recent de Peter Gorman (1978).

³ Una, entre moltes altres, que compartirà amb Jesucrist.

⁴ De fet fou el primer “pare fundador”. Destaca la vida claustral, la regla de silenci durant l'època de noviciat (5 anys), les prohibicions dietètiques (vegetarianisme, prohibició de menjar faves, ...) , el vot de castedat, ...

mestre religiós i polític que un filòsof⁵, atribuïnt-se-li miracles⁶, do d'ubiquïtat, posseïdor d'una cuixa d'or, ...⁷

La seva "doctrina" és de caire dogmàtic (posseïdora de "la veritat")⁸ i místic (pràctica de rituals iniciàtics on hi té lloc la revelació de "secrets"⁹) i tancada (unitat de concepció i exclusió de dissidents).¹⁰ Secretisme, referent a "les revelacions originals del fundador", que lògicament ha determinat la manca o extraordinària pobresa de fonts originals.

Tret distintiu del pitagorisme –avaluat des d'un punt de mira retrospectiu– és la "conciliació entre l'adhesió a un cúmul relativament primitiu de creences religioses i de supersticions amb la cerca racional de la ciència matemàtica i l'especulació còsmica", una combinació que en el segle VI a.e.a. no només era possible sinó també "natural"¹¹ i que perdran les seves versions a l'era actual. L'ús de les matemàtiques com l'eina per accedir a coneixements sacres o religiosos és absolutament inèdit, privatiu, en aquest moment històric, del pitagorisme.

La doctrina de Pitàgores fou un inqüestionable pas previ, preparatori, per a la incubació del "verí de les **idees**" (separades de les coses), un pre-platonisme fundador del dualisme cos-ànima. És a partir d'aquesta dualitat que Pitàgores elaborà la distintiva doctrina de la "*transmigració de les ànimes*", que Plató reprendrà enrevessadament .

Aquest punt de vista "italià", netament diferent del "jònic" (menat per "la curiositat o el progrés tècnic")¹², es centrà en la cerca d'un *modus* de vida que reflecteixi la relació concreta existent entre el subjecte adherent a la doctrina pitagòrica i l'Univers, sense que es doni una distinció tallant entre coneixement «científic» i «religiós».

Doctrina dogmàtica, el pitagorisme (com el del *cristisme* o l'islamisme) no cerca "la veritat": la té. La seva doctrina és un dogmatisme combinat amb un racionalisme (no un *raonalisme*) *a posteriori* de creences prèvies *a priori*; és una apologètica contundent, una argumentació sistemàtica de conviccions prèvies.

---

⁵ W.K.G. Guthrie, *Historia de la filosofía griega*, Gredos, Madrid, 1984 (1962), p. 149.

⁶ Com, p.e, multiplicar pans i peixos, ressuscitar a morts, ...

⁷ En mirada retrospectiva, el paral·lelisme que posteriorment s'establirà amb les figures d'altres fundadors (Crist, Mahoma) investeix Pitàgores de precursor.

⁸ "*Paraula del Mestre*".

⁹ La revelació dels quals comportava no sols l'expulsió de la comunitat i l'abominació, sinó càstigs i, a voltes, la mort.

¹⁰ *Id.* p. 148.

¹¹ V. Guthrie,, o.c., p.179.

¹² *Id.* , p. 149.

En l'aspecte organitzatiu, de la mateixa manera que en tota secta -passada, futura i actual-, es distingeixen dins dels pitagòrics dos graus o categories d'adeptes¹³:

1. Els **acusmatici** (o pitagòrics *d'oïda*)¹⁴, simples devots, memoritzadors i repetidors de sentències orals "*indemostrables i sense fonament*", acceptades com revelacions divines (fetes a Pitàgores), "sense pretendre ells (els fidels) dir-hi quelcom propi; eren (considerats) els més *savis* els que havien après el major número d'*acusmata*"¹⁵. Els *acusmatici*, en definitiva, es limitarien a ser uns receptors passius i discursejadors-repetidors de les "veritats" del fundador. Ni tant sols els hi cal ser racionalitzadors. Només han d'escoltar (i obeir).

En repetir literalment les màximes i frases de Pitàgores, les feien precedir de la fórmula "*autos epha*" (l'home va dir)¹⁶.

2. Els **mathematici** (els que tenen dret al coneixement o *mathémata*)¹⁷, "els que s'havien ensinistrat en les parts més profundes i més curosament elaborades de la saviesa"¹⁸. Són raonadors només quan s'ocupen de filosofia física i matemàtica¹⁹, racionalitzadors per la resta. És tasca dels *mathematici* descobrir, conèixer les causes formatives i regulatives (reguladores), número i relacions geomètriques, que es concreten en els objectes (coses) i fenòmens (processos) empírics o perceptibles.

Després d'una fase **fase primitiva**, el pitagorisme experimentà en el **segle I a.e.a.** (en temps de Ciceró) un ressorgiment i un **canvi** en el seu contingut (**fase tardana**) que es va mantenir fins **s. III e.a.**. Coincidint amb un brot de neoplatonisme, el pitagorisme abandonà el component raonador i es queda només amb el racionalitzador o inclús sense aquest. Es tracta d'una època/lloc (**s. I-III e.a.**) "*en la que els humans es sentien a si mateixos a la deriva en un món massa ampli en el que havien perdut els seus recolzaments i miraven la filosofia com una àncora... La filosofia tendí a tenir un caràcter totalment religiós, alhora que la religió també degenerava, sovint, en superstició*". En

---

¹³ A l'església catòlica és prototípica la divisió entre clergues i seglars; en el monacat, entre tonsurats u ordenats i llecs; en una secta actual, l'Opus Dei, la divisió té lloc entre numeraris, supernumeraris i oblats;

...

¹⁴ Uns 2.000 en temps de Pitàgores.

¹⁵ Jamblic, p. 81, 87.

¹⁶ I. Lévy, *La légende de Pythagore de Grèce en Palestine*, Bibliothèque des Hautes Études, París, 1927. Segons aquest autor, la fórmula és precursora de la dels Evangelis (Nou Testament): "el fill de l'home", per referir-se a Jesucrist.

¹⁷ En nombre de 600, degudament seleccionats entre la massa de membres de l'escola o societat (*homakoeion*) tancada, que Pitàgores havia fundat a Crotona.

¹⁸ Porfiri, p. 37 (DK, 18,2).

¹⁹ V. Perter Gorman, *Pitágoras, Critica*, Barna., 1988 (1978), p. 127. Referenciant-se a Jàmblic, en el *homakoeion* de Crotona, en temps de Pitàgores, hi havien 600 filòsofs matemàtics i 2.000 acusmàtics

conjunt fou una època de fàcils credulitats en formulacions i pràctiques exclusivament màgic-religioses.²⁰ Les restes d'aquesta època encara perduren i són visibles.

El sistema pitagòric

Déu

Els pitagòrics primers no rebutjaren el politeisme de la seva època i localitat. Cada vegada més, però, tendeixen un imprecís monoteisme. El seu patró era **Apolo** i alguns d'ells consideren que Pitàgores, prefigurant el *crístisme*, és una “*encarnació real*” d'aquest déu.²¹

Pitàgores/els pitagòrics considerà, però, que els déus tradicionals no estaven a l'alçada d'un déu necessari. Introdueixen la idea abstracta (no antropomòrfica) de το θεῖον, **el diví**, “allò” diví, l'ànima immaterial primordial (l'esperit) que ho precedeix i impregna tot (*aither*), eterna.

S'atribueix al mateix Pitàgores haver confeccionat estàtues no antropomòrfiques (*agalмата*) per representar aquesta idea del diví.²² Empèdocles d'Agrigent (Sicília) (495-430 a.e.a.), seguint a Pitàgores, donà forma a “allò diví” creant una figura esfèrica: el déu *Esferos*.²³

Finalment, el pitagorisme tardà acabà encunyant pel diví el concepte de l'**Ú**, “...un sol Déu...”.

Humà

Els éssers humans som de natura dual: dotats de cos i d'ànima.

L'ànima humana és un fragment (tros) desenganxat/separat de l'ànima divina (*aither*), empresonada en un cos mortal.

L'ànima és immortal i transmigratòria. Inicialment sorgí del llot (l'lim) o matèria primigènia. L'ànima, esperit universal de la vida, s'encarna en un cos, de forma misteriosa.

---

²⁰ V. W.K.G. Guthrie, o.c., pp. 147- 322 i P. Gorman, o.c., pp. 200-216, pel que fa a l'evolució del pitagorisme (“herència de Pitàgores”).

²¹ V. Guthrie, o.c., p. 199.

²² Gorman, o.c., p117.

²³ Charles Renouvier feu gravar, enigmàticament, el nom d'aquesta divinitat a la seva tomba a Prada de Conflent.

Som, doncs, ànimes encarnades (no cossos animats).

Una vegada trossejades de l'ànima divina, han de tenir un primer destí: un cos humà. A causa de ser immortals No poden desaparèixer, com el cos material.

Vet aquí la **doctrina de la transmigració de les ànimes** (metempsicosis) i el **mite de l'etern retorn**²⁴: l'ànima, després de la mort del cos, purga les seves faltes a l'Hades. Aquesta expiació (que en el cas de Pitàgores, com ell mateix explica -al referir-se a la **doctrina de l'anamnesis** (o record de les vides passades)- tingué una duració de 216 anys. Aleshores l'ànima es reencarna (en el cas de Pitàgores ja era per quarta vegada) en un altre cos (humà o animal). I així per sempre més: *"els esdeveniments passats es repeteixen ells mateixos en un procés cíclic"*²⁵.

A més a més, com que, racionalment, *"tot el que té vida està emparentat"*, en tenir una mateixa procedència, totes les coses dotades de vida/ànima són del mateix gènere, *"participen de tota la natura animada"* i com que *"les ànimes dels humans i la dels animals són de la mateixa família"*, per això és possible la transmigració.

Els cossos humans són molts i oposats a l'**Ú** (l'ànima divina, el diví), separats (els uns dels altres) i mortals.

Els humans-cossos, tot i ser diferents (a l'igual que tots els cossos de tots els animals), tots ells (els cossos humans) tenen en comú una "encarnació" (misteriosa) de l'esperit o "alè" universal, diví, que és el que els hi dóna vida i els diferencia dels animals.

El cos humà (dels humans múltiples) viu per mitjà de la respiració. Morir és expirar el darrer aire, i amb ell l'ànima.

La **Vida/ànima**, en el pitagorisme, és la generadora del moviment original de la matèria. Amb aquest bàsic concepte assistim a la doble "nacionalitat" intel·lectual de Pitàgores: que la matèria estigui "plena de vida" tant pot ser un concepte "científic" (és a dir: jònic), essent vida = aire, com un concepte "religiós" (és a dir "italià"), essent vida = *aether*, alè diví, esperit diví.

Partint dels conceptes "pitagòrics" de *Vida, Ànima* i *Aire*, Alexandre el Polihistor (100-40 a.e.a.) extreu d'un suposat "llibre de notes pitagòrics" un extraordinari exercici de racionalisme: *"tant les plantes com els animals posseeixen vida, encara que no tots tenen ànima"*. L'ànima (com ja hem vist) és un fragment desenganxat de l'*aither* (el diví) i com que *"no s'acaba quan esdevé la mort (del cos) és en conseqüència immortal, doncs és primàriament immortal allò del que s'ha separat"*.²⁶

²⁴ Res a veure amb el concepte de "l'etern retorn" de Nietzsche (el famós i mal entès "*da capo*" (La Gaia Ciència, aforisme 341).

²⁵ Porfiri (diu que Pitàgores va dir), p. 19 (DK, 14,8 a).

²⁶ V. Guthrie, *o.c.*, p. 197-8.

Tota la **Vida**, doncs, és *homogenes* i unifica a tots els humans i els animals. I, encara més, el seu “*estat natural*” (l’animalitat) és idèntic a “*allò suprem*”. D’aquí se’n deriva, en conseqüència, no sols les pitagòriques prohibicions dietètiques pertinents (vegetarianisme), la possibilitat de transmigració (a altres cossos, siguin humans o animals), ... sinó també un “sentit a l’existir” (v. *infra*).

La prohibició de menjar carn és lògica: podríem estar ingerint a un avantpassat.

Quan a la prohibició de menjar faves, l’argument (la racionalització) és més recargolada: les faves sorgiren, segons s’atribueix a Pitàgores, del llot primitiu (sediment de terres mullades) i, per tant, estan relacionades amb l’origen de la Vida. Menjar-les seria profanar aquest origen diví, sacre.

Que l’humà sigui, pels pitagòrics, un ésser racional, té el fonament en aquesta part del diví que hi ha en ell. A diferència de l’ “observança del límit” (entre el diví i l’humà, entre immortals i mortals) pròpia dels grecs continentals i jònics, el pitagorisme (els grecs occidentals, el “sistema italià”) cau en l’*hýbris*, travessa el llindar, la barrera: els humans poden aspirar (i aconseguir-lo) semblar-se a déu.

Però d’això no cal inferir que tots els humans compartim una igual proporció de racionalitat divina. Aristòtil, en el seu tractat sobre els pitagòrics (frs., 191, 192 Rose, DK, 14, 7) , esmenta la classificació “altament secreta” de les tres classes o categories d’essers racionals que els hi havia comunicat el mateix “fundador”: déus, humans i Pitàgores (o éssers excepcionals com ell).

Anem constatant, en definitiva i molt embrionàriament, com dins del pitagorisme s’originaren i desenvolupen novadores distincions i consideracions, algunes de les quals passaran a ser d’una absoluta determinació per la construcció de la “doctrina” *crístita*, una vegada degudament reelaborades per Plató.

Kósmos²⁷

Del “*caos creador*”²⁸ sorgí l’Univers físic organitzat i, dins d’ell, la vida. El “*caos*” s’organitzà d’acord amb les “idees” matemàtiques de número i geometria.²⁹

²⁷ “Tradicionalment es va suposar que fou (Pitàgores) el primer en aplicar al món el nom de *kosmos*” (Guthrie, o.c., p. 203).

²⁸ Res a veure amb allò Caos d’Hesíode.

²⁹ No es farà cap resum, en aquest Apunt, de l’important paquet teòric pitagòric referent els números (matemàtiques) i la geometria, tema referent a Ciència, que ara no ens ocupa.

La Teoria elemental dels números o filosofia dels números, passà a ser el gran “tresor científic” dels místics i esotèrics pitagòrics: el número és “el principi”, “*totes les coses cognoscibles tenen número*”³⁰.

Aquesta comprensió matemàtica del “món” (univers) es resumeix en aquesta sentència, pitagòricament incontrovertible: “*El món, en la seva totalitat, està resumit en el número tres*”³¹.

El “**món**” (Univers), a més, és un ser viu, etern i diví (tres en un). És viu perquè respira l’“alé” de l’**infinit** que l’envolta (l’aire o *aither* diví); i per aquesta mateixa racionalització circular, és diví i etern.

El pitagòric Ecfanto descriu el **Món** com forma (Idea) del poder diví, anomenat Intel·ligència o Ànima, poder que fou la causa del moviment físic.³²

Expressant la seva vessant o dimensió jònica, a Pitàgores se li atribueix haver estat el primer en arribar a la conclusió de que la **Terra** era una esfera.

La seva cosmogonia és fantàstica³³ (i premonitòria d’Astrofísica moderna):

1. El centre de l’Univers l’ocupa un Foc Central (la Mare dels Déus).
2. Entorn seu hi giravolten 10 astres: la Terra, la Lluna, el Sol, els 5 planetes detectats en aquella època, el Cel de les estrelles fixes i l’Antiterra (un planeta similar en tot a la nostra Terra, però situat a les antípodes i, per tant, no “visionable”. Tots aquest 10 astres recorren òrbites circulars i emeten, en desplaçar-se, una música perfecta: l’Harmonia (simfonia) de les Esferes.³⁴
3. Més enllà hi ha encara l’Espai Infinit.

Fent una lectura o interpretació retrospectiva, pot inferir-se que per Pitàgores/pitagorisme hi ha dues realitats:

1. La **realitat ideal**, formada per **idees** invisibles, essencials, perfectes, immutables, eternes, transcendents, ... sobrenaturals, independents, ...
2. La **realitat empírica**. Les “coses” i els fenòmens (**el particular**, el concret, allò tangible, perceptible) són el producte de l’ordre imprès a la ment/intel·ligència per tal que les idees prenguin forma.

---

³⁰ Filoao, frag. D44-B4.

³¹ Aristòtil, *De Caelo*, 268 a 19.

³² V. Guthrie, *o.c.*, p. 196.

³³ Aristòtil, *El Cel*.

³⁴ Simplicí, *Comentari a la física d’Aristòtil*.

Dit breu i curt: el cosmos i els fenòmens estan causats i regulats per principis matemàtics.³⁵ Però, a més, un nou i potent concepte matemàtic passa a ser nuclear en la cosmologia pitagòrica: **l'infinit**. L'Univers no està limitat (com ho serà el de Plató i com ho fou inicialment pel primer pitagorisme, probablement el de Pitàgores³⁶); més enllà del sistema solar s'estén l'infinit, "del qual el cosmos o animal còsmic respira per obtenir vida i substància"³⁷.

El "món", en definitiva, "està viu i és diví i, per tant, (és) bo".

Ètica

El pitagorisme tracta de manaments morals, de com portar una "vida recta", un *modus* de comportar-se estrictament pre-establert, dirigit per la "Regla" (resumida una col·lecció de sentències, recopilades per Aristòtil).

La resta són prohibicions (tals com no menjar car a no consumir faves).

Un fet nou, introduït (diuen) per Pitàgores, és l'exhortació a "estimar els propis enemics".³⁸

Estètica

La bellesa, perfecció, rau en les matemàtiques.

I en la música.

I en la sensorialitat.

El neopitagòric Làmbic de Calcis (245-325 e.a.) escriu: "Pitàgores creia que la cerca pràctica inculcada a través dels sentits era de gran importància per a la humanitat. Això s'aconseguia si es podien observar figures i formes i escoltar bells ritmes i melodies".³⁹

Diuen que han dit que Pitàgores va dir que "*el fi fonamental de l'humà és l'observació dels cels i de la natura*"⁴⁰. D'aquí l'admiració (sorpresa, perplexitat, "asombro",...) dels

---

³⁵ Tal com veurem, Plató serà un pitagòric total i ple. Ramon Llull i el primer Bertran Russel i Whitehead, foren també pitagòrics.

³⁶ Si hem de creure'ns a Aristòtil referint-se a Pitàgores i els conceptes de *péras* (límit) i *ápeiron* (il·limitat). V. Ètica a Nicómaco (1106 b 29).

³⁷ Segons Pere Gorman (o.c. p. 153), Plató fou, en aquest i en altres sentits, "un pensador inferior a Pitàgores".

³⁸ Gorman, o.c., p. 111.

³⁹ Jámblico, *Vida pitagòrica*. *Protréptico*. Gredos, Madrid, 2003, pp. 35-36.

⁴⁰ Aristòtil, frs. 190 Rose (Clem. Alex). 4 A 14.

pitagòrics per la grandiositat d'una posta de sol, d'una nit estelada, d'un paisatge, d'uns sons, ... del que s'acabarà anomenant "*l'harmonia del univers*".

El *kósmos*: vet aquí, integrades, los nocions d'ordre, perfecció i bellesa.

Cap referència a la bellesa d'un bell cos humà.

Política

L'oligarquia. Partidaris d'un règim fort, autoritari.

De les tres classes d'ésser: "els déus, els humans i Pitàgores", només el darrer seria el millor candidat a governar als humans. En absència de Pitàgores, els membres del Cercle dels pitagòrics serien els escollits o millors candidats per fer-se càrrec del govern d'una ciutat-estat.

En conseqüència, avançant-se a Calví, planegen apoderar-se de la ciutat-estat de Crotono i, sobre la base de les veritats filosòfiques construïdes pel Mestre, establir-hi una organització tirànica ideal, potser il·lustrada.

Sentit

Els camí de la salvació, un concepte obsessivament *crístita*, el trobem plenament introduït i desenvolupat pels pitagòrics. El sentit de l'existir és obtenir la salvació eterna. "*Segueix a déu*" (Aristóximo), l'equivalent al text de Kempis (*La imitació de Crist*)⁴¹.

Així com Gilgamesh i els herois homèrics sabien que eren mortals i que l'ànima (sense el cos) era una tristíssima ombra, i com els elúsics aspiraven a la immortalitat de l'ànima gràcies a la "revelació" iniciàtica (*apopteía*), i, pel seu torn, els òrfics l'obtenien (la immortalitat) per mitjà del *teletái* o *órgia*, l'ascesi i la bona conducta sostinguda, els pitagòrics aspiren no sols a salvar la seva ànima en el més enllà, aturant la roda de les transmigracions, sinó que volen assimilar-se al *diví*.

Per Pitàgores/els pitagòrics el camí de la "salvació" passa, no pas per revelacions iniciàtiques ni només per la bona conducta (observança de prohibicions), sinó (almenys pels *matemàtics*) per l'adquisició de coneixements, la pràctica de la Filosofia (*philosophía*, saviesa), i pel coneixement de les matemàtiques.

Donat que "*ningú es savi, llevat de Déu*"⁴², adquirir saviesa és acostar-se a Déu (el diví).

---

⁴¹ Tomàs de Kempis (1380-1471), *Imitació de Cristo*, Ed. Balmes, Barna., 1957, 623 p.

⁴² Heràclit Pòntic, *De Muliere Examini* (v. Guthrie, p. 199).

Del fet de posseir una ànima divina, els pitagòrics n'extreien un sentit a la seva vida (d'àmplia i calcada aplicació *crística* i sectària (p.e. els càtars o "purs") i de probable procedència o concomitància budista: conrear l'ànima, eliminar-li la taca del cos (impur), i aconseguir així l'"ànima universal", de la qual les ànimes individuals eren parts. 'existir.

"Tot el temps que l'ànima estava condemnada a romandre en el cicle de la transmigració – és a dir: tot el temps que es veïés obligada a entrar en un nou cos d'humà o d'animal, després de la mort del (cos) que hagués ocupat anteriorment-, continuava essent impura (contaminada, tacada). Només vivint el tipus millor i més elevat de vida humana podria, en darrera instància, escapar del cicle de la reencarnació i aconseguir la joia final d'imbuir-se (fondre's) en l'ànima universal, eterna i divina, a la que pertanyia per la seva pròpia natura".⁴³

"Cercar per mitjà de la filosofia una millor comprensió de l'estructura del *kósmos* diví és comprendre i conrear l'element diví insert en un mateix"⁴⁴. Aquest és el sentit pitagòric de l'existir.

---

⁴³ Guthrie, o.c., p. 198.

⁴⁴ Id. p.202.